Berlin, 13. Februar 1944 Nr. 7/169

РАНІЦА

„RANICA“
Weißruthenische Zeitung in Deutschland
„Der Morgen“

БЕЛАРУСКАЯ ТЫДНЁВАЯ ГАЗЭТА Ў НЯМЕЧЧЫНЕ

Год выданьня 6. Цана/Preis 20 Pf.

Адрыс Рэдакцыі: «Ranica», Berlin NW 87, Schließfach 34. Падпіска разам зь перасылкай на год — 10 RM, на паўгоду — 5 RM, на 3 мес. — 2,50 RM. Цана асобнага нумару 20 фэніг. Postscheckkonto: Berlin Nr. 2159 95 «Ranica», Weißruthenische Zeitung in Deutschland.

БЭРЛІН
Нядзеля 13 лютага 1944 г.

Verlag »Ranica«, Berlin NW 87, Schließfach 34. Bezugspreis mit Zustellgebühr für 1 Jahr 10 RM, für 1/2 Jahr 5 RM, für 1/4 Jahr 2,50 RM. Die einzelne Nummer kostet 20 Pf. — Postscheckkonto: Berlin Nr. 2159 95 »Ranica«, Weißruthenische Zeitung in Deutschland.

Старая песьня на новую мэлёдыю

Як некаторыя краіны, слаўныя з усялякага роду вынаходкаў, так бяссумліўна, першая ў сьвеце дзяржава Савецкі Саюз, калі ходзіць пра ніколі невычарпальную крыніцу ілжы.

Кароткія месяцы дзеляць нас ад гэтых хвілін, калі бальшавіцкія сатрапы, не аглядаючыся на ніякія прынцыпы пасьлядоўнасьці, шасталі сваімі раней нетыкальнымі засадамі і гандлявалі ідэямі як цыган коньмі. Пабачыў ужо сьвет аснаўныя ілжы распушчэньня Камінтэрну, бачыў і цэлую ілжывую гульню з царкоўнымі справамі, аж прышла чарга на апэрэту зьмены дзяржаўнага ладу.

У адной з сваіх моваў Молатаў заявіў, што Саветы пераходзяць на фэдэрацыю найдалей падуманых аўтаноміяў. Нятолькі ў сэнсе культурных аўтаноміяў; савецкая гуманнасьць быццам мелася гэтак далёка пайсьці, што прадбачвае нат' поўны дзяржаўны сувэрнітэт з нацыянальным войскам кожнае рэспублікі як і з замежнымі міністэрствамі.

Нясьведамага і наіўнага гэткая вестка маглаб укінуць у кволасьць сэнтымэнталізму да гэтае савецкае гуманнасьці і вялікадушнасьці. «Бальшавікі пабожныя і рэлігійныя, без жаданьня крыві ў сусьветнай рэвалюцыі, з пашанай правоў да жыцьця для кожнага народу, запраўды сталіся эўрапэйскай дзяржавай».

Для чалавека аднак, які меў адкрытыя вочы на жыцьцё бальшавікоў, іхняя апошняя «лебядзіная песьня» не зьяўляецца нічым іншым як поўным абманам і ілжой аблічанай на людзкую нясьведамасьць рэчы і наіўнасьць. Было даволі часу каб праявіць *гуманнасьць. Цэлых 25 гадоў.* Тады аднак за найменшы цень дамаганьня правоў для паасобных нацыяў, цэлыя тысячы найлепшых гэтых сыноў былі мардаваны ў зьверскі спосаб. Каму могбы мыліць вочы апошні савецкі абман, толькі ня нам — беларусам! Сваю лёгкавернасьць прадстаўнікі нашых некаторых кругоў заплацілі трагічна сваім жыцьцём, спакушаныя ілжывымі бальшавіцкімі сугэстыямі першага іх пэрыяду да нацдэмаўшчыны. Ці мы можам калікалячы забыць сьмерць праф. Ігнатоўскага, які побач іншых лепшых сыноў дамагаўся правоў для нашага народу? Гэта не была паадзіночная трагічная памылка паасобнае сьмерці, гэта была шатанская гульня Масквы, аблічаная на біялягічнае і маральнае вынішчэньне народу.

«Нацдэмаўшчынай» яны называлі гэты пэрыяд, для нас гэты пэрыяд крывавае казьні і мартыралёгіі, праведзенае на цэлых сотнях тысячаў нашае інтэлігенцыі. Там ня толькі былі нішчаны ўзгадаваўцы, настаўнікі і афіцэрства, але пад бальшавіцкі нож ці катаргі пайшлі шматлікія тысячы студэнцкае і вучнёўскае школьнае моладзі. А праступак іх быў адзін, хацелі праўоў і дабра для народу! Гэтых ахвяраў мы ніколі не забудзем і нельга нам іх забыць! У той час крычалася на ўвесь сьвет пра свабоду і магчымасьць вольнага развою нацый у Савецкім Саюзе!

Сугэстыю і ілжу замкнутую ў назове БССР прыплацілі сваёю крывёй і наіўныя з Заходняе Беларусі, якія ніколі не маглі пагадзіцца, што іх бацькаўшчына была скарыкатурована бяздушным назовам «Крэсамі» і ў Савецкай Беларусі хацелі бачыць абарону і збаўленьне беларускасьці перад польскім шавінізмам на нашай зямлі.

Дадзеных маем даволі каб сказаць, што бальшавіцкая масква заўсёды ілгала, ілжэ яна і цяпер. Робіць яна не па прычыне нейкіх сумліваў «рукавічак» каб гэта навонкі толькі болей прыгожа выглядала, і каб аўтаматы-робаты палітрукі мелі болей фразаў у сваіх вывучаных на памяць «казённых прамовах», але Масква прымушана да гэтага акалічнасьцяй, якую на яе нанясла вайна.

Маскоўскія тыраны ня маюць ужо болей да дыспазыцыі іншых спосабаў, каб гнаць у бой на камплетнае вынішчэньне паняволеныя імі народы, відаць і ўлада НКВД не запэўняе нагонкі людзей на фронт, пастанавілі выкарыстаць гэты апошні абман у форме ілюзыі аўтаноміяў паасобных рэспублік.

Каму дожа быць аб'явай перамены бальшавізму, для нас гэта нічым іншым, як толькі яшчэ адным болей і тогрубымі ніткамі шытым абманам. Наша апінія і выказ нашага даверу рэпрэзэнтуе Беларуская Цэнтральная Рада. Яна толькі шчыра клапоціцца для дабра народу яна мае ягонае давера і права на рэпрэзэнтацыю.

Жыдкі, ці нейкія іншыя крэатуры, якія будуць выступаць у Маскве ад імя беларускага народу, заўсёды ў нас будуць мець імё злосных правакатараў, ошустаў, аднак няскідных, бо яны пазнаныя, а іх подласьць ацэнена!

С. І.

Нямецкія парашутыстыя ў зімовых баёх на ўсходнім фронце. Пад прыкрыцьцём састрэленага бальшавіцкага танку.

Ваенны агляд

Ля Нэттуно нямецкая ініцыятыва.

Усе дарогі вядуць да Рыму — гаворыць старая прыказка, Ня кажа аднак як цяжкія яны. Гэта аднак найлепш пазналі англаамэрыканцы ў іх салодкіх надзеях маршу на Рым, які ад Нэттуно меўся зараз-жа завясьці іх пад браму «вечнага гораду».

Шмат часу прайшло ад дня высадкі ля Нэттуно, і англа-амэрыканскае войска нятолькі, што пабачыла вымранага імі гораду, а наадварот, як падаюць паведамленьні за апошнія дні паадзіночныя іх часткі былі акружаныя немцамі і зьнішчаня.

Цяпер ініцыятыва ў нямецкіх руках: Да заведзеных надзеяў, пакладаных на дэсант ля Нэттуно, прызнаюцца і самыя ангельцы. што выяўляецца за апошнія паведамленьні Рэйтэра.

Гутарыцца там праз разчараваньне на тэму акцыі Нэттуно, пры гэтым крытыкуецца галоўнакамандуючы гэн. Аляксандар. Апраўдваючыся адна высокая ангельская ўстанова, гэтак прадстаўляе сытуацыю:

«На гэтым адрэзку немцы асабліва моцныя, і надзеі саюзьнікаў, правесьці іх папярэдні плян, а паіменна адрэзаць Аппійскую шасу, каб гэтым чынам замкнуць немцаў, былі разьбітымі ўзмацненьнем пазыцыяў. У гэтай хвіліне ініцыятыва перайшла да немцаў. Думаю, што спаткала нас свайго роду разчараваньне. Нашае прадпрыняцьце не давяло да пасьпаховага канца, як разлічалі мы на гэта.»

За гэтае прадпрыняцьце давялося англаамэрыканцам асабліва дорага заплаціць. Толькі за час ад пачатку высадкі да 7. II. немцы ўзялі 2100 палонных, не лічачы забітых, разьбілі 66 цяжкіх і 11 лёгкіх танкаў.

Весткі з фронту

За апошні тыдзень, як гэтага і трэба было спадзявацца, бальшавікі ня зьменшылі сваіх натугаў, каб коштам небывала вялікіх ахвяраў асягнуць выймараную імі праломку. Ані ў адным месцы фронт не пахіснуўся, толькі ягоны пункт цяжкасьці, асабліва за апошнія дні, з поўдня перасунуўся на поўнач. Тут асаблівай мэтай бальшавіцкіх атакаў стаўся Віцебск.

Ужо ад 3. 2. трывае гэтая абаронная бітва ля Віцебска. Цяпер якраз яна ўзрасла ў сваёй цяжкасьці. Бязупынна гоняць бальшавікі масавыя сілы ў падтрыманьні танкамі, артылерыяй і лятунствам супроць нямецкіх пазыцыяў на паўдзённы ўсход і паўдзённы ўсход ад гораду. Аднак і гэтыя ўзмоцненыя натугі не прынясьлі ворагу аніякіх асягненьняў. Дробнага характару невялікія ўклінені ворага ў нямецкія пазыцыі былі зараз-жа залатаныя і папоўненыя.

На паўночны захад ад Віцебска бальшавікам удалося захапіць дзьве мясцовасьці і замацавацца там. Аднак адзін гранадзёрскі полк пры падтрымцы танкавае артылерыі і контратакаў у зацятых баёх адбіў ізноў абедзьве мясцовасьці.

Так як і ў першую абаронную бітву, якая пачалася 13. 12. 43 г. ля Віцебска, у якую бальшавікі кінулі шматлікія дывізыі і танкавыя брыгады ў насьледку прынясла ім нябывала балючыя страты, якія праявіліся стратай 1200 танкаў. Падобныя страты пансяць бальшавікі і цяпер. Толькі за апошнія тры дні страцілі яны ля Віцебска 3132 танкі.

На іншых адрэзках, паводле паведамленьня Нямецкага Галоўнага Камандваньня, лінія фронту прабягае гэтак:

На ўсходнім фронце за апошні дзень на ўсход ад Шашкава, на поўдзень ад Бярэзіны і ля Віцебска адбываліся цяжкія баі, у якіх усе савецкія спробы правесьці праломку былі адбітыя, рашучым проціўударам нямецкіх аддзелаў. У раёне Шашкава, дзе за апошні дзень зьнішчана 17 танкаў, прадаўжаюцца цяжкія баі.

Гэтаксама на захад ад возера Ільмен і на поўнач Лугі бальшавіцкія атакі, успамаганыя танкамі і лятунствам, былі адбітыя нямецкімі контратакамі ў зацятых блізкіх баёх. На поўнач ад Нэвэля ў раёне на захад ад Лугі і ля Нарвы Нямецкія атакі мелі посьпехі і давялі да паправы фронту.

За час ад 1 да 7 лютага на ўсходнім франце было зьбіта 192 савецкіх самалёты. Нвмецкія страты складаюць 17 апаратаў.

На фронце дэсанту ля Нэттуно за апошні дзень баёвая дзейнасьць зьменшылася. Атака аднаго амэрыканскага батальёну была разьбітая, і пры гэтым зьнішчана тры ягоныя танкі. Надвечар баявыя патрулі ў ваколіцы Апрылія Пры зацятым супраціве ворага давялі да паляпшэньня пазыцыі.

Далекастрэльная артылерыя ізноў узяла пад абстрэл скуткоўным агнём караваны параплаваў і высадку ля Нэттуно. Адзін транспартавы параплаў быў запалены. Гэтаксама і лятунства днём ноччу правяло пасьпяховыя напады на высадку ў парту Нэттуно і Анцые. Шматлікія склады з бэнзынай і іншымі падобнымі матар'яламі, як і апрача гэтага партовыя ўладжаньні былі зьнішчаныя. Чатыры гандлёвыя параплавы былі цяжка пашкоджаныя нямецкімі бомбамі.

На паўдзённым фронце націск ворага затрыманы. На паўночны захад ад Кассіно паважнейшых баёў не наглядаецца. Распазнаная перагрупоўка ворага, якую ён праводзіць у сувязі з вялікімі ягонымі стратамі за апошнія дні.

Паасобныя варожыя самалёты ўпоўдзень 7. 2. запалілі швэцкі параплаў Чырвонага Крыжа «Рірыль», які быў у парту Хіёс.

За апошнюю ноч паасобныя варожыя самалёты скінулі бомбы ў заходняй і паўдзённа-заходняй Нямеччыне.

Вайна № 3

Ужо ня мала гаварылася аб тым, якім ашуканствам і з якою маною пробуюць ворагі Нямеччыны скінуць з сябе віну, калі толькі ўзьнімаецца пытаньне адказнасьці за сучасную вайну. Ды дарма. Кажны добра ведае, што прырыхтавалі і выклікалі яе яны. Аднак, «хаўрусьнікі» ўсьцяж цьвердзяць адваротнае. Яны ілгуць, быццам якраз Нямеччына імкнецца адабраць свабоду ўсім народам і маніцца падначаліць сабе нават амэрыканскі кантынэнт! А таму, што дурняў сеяць ня трэба, — самі растуць і заўсёды іх стае, знайшліся людзі. якія верацьу гэтыя бяссэнсавыя, накіраваныя супроць Нямеччыны, плёткі. Тым лягчэй было Рузвэльту і іншым падбухторвальнікам пераканаць сваіх грамадзянаў, быццам і ЗША, і Ангельшчына прыступілі да вайны толькі ў абароне сьвятых ідэалаў людзкасьці. У запраўднасьці-ж кажны з ворагаў Нямеччыны думаў толькі аб собскай карысьці, якую-б мела яму прынесьці сяньняшняя вайна. У працягу год вайны гэтыя іхныя мэты і жаданьні цалкам выявіліся. Так, амэрыканцы хочуць за кажную цану запанаваць над усім абшарам брытанскае імпэрыі. Ангельцы, наадварот, хочуць зрабіць яе яшчэ магутнейшай. Ня хочуць адставаць ад сваіх хаўрусьнікаў і бальшавікі. Чаго-ж дзівіцца, калі ў выніку спрэчных інтарэсаў, ня скончыўшы яшчэ аднае вайны, ворагі Нямеччыны ўсё часьцей пачынаюць гаварыць аб наступнай вайне, — вайне № 3. Ня мала ёсьць у іх і іншых прычынаў для непаразуменьняў, якія ўжо сяньня прымушаюць хаўрусьнікаў, што знаходзяцца ў варожым Нямеччыне лягеры, голасна бразгаць зброяй. Да гэтых прычынаў, ці магчымасьяў належыць у пермую чаргу справа з нафтай. Паволі і сыстэматычна ангельцы апанавалі ўсе найлепшыя нафтовыя абшары сьвету і паставілі іх пад сваю кантроль. Амэрыканцы зноў, распачалі цяпер падміноўваць гэтыя ангельскія нафтовыя пазыцыі, узяўшы на першы агонь абшары здабычы нафты на Блізкім Усходзе. Праўда, у гэтых справах вядуцца цяпер ангельска-амэрыканскія перамовы, але, практычна, яны яшчэ да нічога не давялі, і як думаюць знаўцы, наагул да нічога давесьці ня могуць.

Цяпер у нафтовай справе ўзяў слова амэрыканскі міністар Замежжаў Айкс. Як паведамляе «Дайлі Майль», Айкс сказаў гэтымі днямі: «Скажы мне, якія цяжкасьці маюць саюзныя нацыі з падзелам нафтовых запасаў сьвету пасьля вайны, і я скажу табе, як доўга будзе трываць паміж імі мір». Гэта значыцца, што ў выпадку, калі амэрыканцы не атрымаюць пры падзеле ільвінае часткі нафтовых запасаў, новая вайна няўхільная. У кажным разе, як успамінае «Дэйлі Майль», у ЗША ўжо і сяньня гаворыцца аб ангельцах ня вельмі прыхільна якраз таму, што яны хацелі-б ні з кім не дзяліцца сваімі нафтовымі запасамі. Але, як піша далей лёнданская газэта, амэрыканскі інстынкт захопніцтва пхае ЗША на нафтовыя палі Блізкага Ўсходу. Ангельцам гэта, вядома не падабаецца. І тут трапляе каса на камень. Зразумела, што рабіць з гэтае прычыны вялікага гвалту сяньня ня выпадае. Але абедзьве партыі ўжо стаяць адна насупроць другой з заціснутымі кулакамі, бо кажная з іх хоча мець тое, што належыць ейнаму супраціўніку. і досыць будзе іскры, каб з гэтага ўсяго ўспыхнуў некалі новы вялікі пажар. А які-ж з гэтага выснаў? Ды той, што паміж хаўрусьнікамі — сяньняшнімі ворагамі Нямеччыны няма згоды, і што, наадварот, прычынаў да спрэчак паміж імі столькі, колькі зернятак пяску на морскім узьбярэжжы.

—o—

АГУЛЬНАЯ МАБІЛІЗАЦЫЯ Ў ЭСТОНІІ

Рэваль, 4. лютага. У сувязі з апошнімі падзеямі на ўсходнім фронце, якія прыблізілі бальшавіцкую небясьпеку да межаў Эстоніі, галоўны дырэктар краіны **др. Мэйз** паклікаў народ да мабілізацыі.

Эстонцы добра памятаюць усе зьдзекі і цярпеньні, якія яны на ступені з іншымі тады паняволенымі народамі, перажылі ў 1940—41 гг. пад бальшавіцкай тыраніяй. Таму цяпер, калі ізноў заіснавала пагроза гэтае страшнае небясьпекі, увесь народ, хто толькі можа, хапаецца за аружжа каб супольна з нямецкім жаўнерам, собскімі грудзьмі бараніцца ад бальшавіцкай навалы.

Эстонскі голас

Толькі зьнішчэньне бальшавізму забясьпечыць жыцьцё і бясьпечнасьць

Вялікая эстонская штодзённая газэта «Эсты Соена» выступае на аснове дасьветчаньняў, якія бальшавікі зрабілі ў 1918 і 1941 гадох над эстонскім народам, супроць наіўнай думкі, што ў Савецкім Саюзе можа адбыцца зьмена, «Нават непапраўны аптымісты ня зможа знайсьці, што бальшавізм разьвіваецца ў кірунку жыцьцёвых формаў, якія магчыма было-б ужываць у чалавечым грамадзтве» — піша газэта. «Наадварот, на працягу 25 гадоў бальшавіцкі тэрор стаў яшчэ больш нястрымным, забойствы больш грубымі, а самавольства больш неўціхамірным. Калі гавораць аб адбудове нашага ўласнага нацыянальнага жыцьця і аб тым, што савецкая ўлада ня мае намераў помсты і эстонцам няма чаго баяцца бальшавікоў, то мы ня можам паверыць такому ператварэньню. Як ня імкнецца савецкая ўлада адпаведна патрабаваньням мамэнту часова замаскіраваць сябе, яна ня можа схаваць свой запраўдны твар. Не эвалюцыя бальшавізму, а яго зьнішчэньне забясьпечыць жыцьцё і бясьпечнасьць эстонскаму народу.»

Адразу на капыл

Нямецкая прэса падае зацемку з карэспандэнцыі з Бэрна (Швайцарыя), што бальшавікі ажыцьцяўляюць сваю пастанову перамены дзяржаўнага ладу. Доказам гэтага зьяўляецца назначэньне ў Лёндане Карнейчука замежным камісарам Украіны.

Колькі у сабе зьместу мае гэты апошні сталінскі трык, і на колькі Карнейчук можа рэпрэзэнтаваць інтарэсы ўкраінскага народу, дожа сьветчыць факт, што да апошніх дзён ён быў заступнікам Молатава. Да гэтага, ён зьяўляецца мужам лідэркі польскіх камуністых у Маскве, Ванды Васілеўскай.

Гэтыя факты гавораць за сябе. Яны ярка паказываюць, якая розьніца між законам і праводжаньнем яго ў жыцьце. Дэклярацыі могуць быць выдаваныя ў найбольш прыгожым зьмесце і з найдалей паднятай гуманнасьцяй. Аднак Масква мае свае дасьветчаньні і выпрабаваныя мэтады. Яна іх ніколі не адрачэцца, і як-бы не старалася зьмяняць формы, зьмест іх застаецца той самы.

Сям'я Карнейчук-Васілеўская зьяўляецца ня менш пэўным і верным слугой Сталіна, як і шматлікая сям'я Кагановічаў і ім падобных. Яны ўсе верна трымаюцца Крэмля, як і наадварот, іх Крэмль.

Гэты хаўрус усіх цёмных сілаў, якім ня было месца ў межах сваіх народаў, у якой яны не выступалі-б форме, заўсёды будуць з агідай адкінутыя, і ацэнены як гадкія і нізкія халуі пэрфіднай бальшавіцкай Масквы.

У некалькі радкох

★ Паводле афіцыйнага паведамленьня Рузвэльт адклікаў прадстаўніка ЗША пры ўрадзе польскіх эмігрантаў у Лёндыне — Антонія Байдль.

★ Нядаўна на эміграцыі ў Амэрыцы памёр былы летуўскі прэзыдэнт Антанас Смэтона, які туды выехаў яшчэ ў чэрвені 1940 году ў сувязі з заняцьцем Летувы бальшавікамі.

★ Англа-амэрыканцы прысудзілі да сьмерці 15 чалавек у Сыцыліі, якія абвінавачваліся за ўдзел у арганізацыі, якая мела на мэце адраджэньне фашызму.

★ Пры пажары стэпаў у Аўстраліі, у штаце Вікторыя паводле дасюляшніх зьвестак, загінула 18 асобаў. Больш 1000 дамоў былі спаленыя. Пры пажары згарэла 250 000 авечак, шмат жывёлы асьлепла. Тысячы ахвяраў, уцякаючы ад агню, перапоўнілі бліжэйшыя гарады. Вынікам стэповага пажару будзе значнае зьніжэньне здабычы воўны ў штаце Вікторыя ў 1944—45 годзе.

★ У вялікім жыдоўскім горадзе Палестыны Тэль-Авіве пачалася эпідэмія чумы. Крыніцамі эпідэміі зьяўляюцца брудныя жыдоўскія кварталы гораду і пошасьць косіць пакуль што толькі жыдоў.

★ У Эгіпце паводле афіцыйнае статыстыкі, ёсьць правінцыі, дзе 80% жыхарства — няпісьменныя. Але нават ў больш культурных правінцыях Эгіпту колькасьць пісьменных ня большая за 50%.

★ Уся Аргентына стаіць пад знакам жалобы з прычыны катастрофы землятрусу, якая наведала горную правінцыю Сам Суан ля падножжа Кардыльераў 15-га студзеня і зьнішчыла горад Сам Юан. Горад гэты налічваў 80 тысяч жыхароў. Паводле афіцыйнага паведамленьня 90% усіх дамоў разбураныя. Горад астаўся бяз электрычнасьці, вады і газу. Усе сродкі сувязі перарваныя. Газэты пішуць аб 1000 забітых і больш 7000 параненых. Аргентынскі ўрад выдаў загад аб дню нацыянальнае жалобы.

◆ «Прэм'ер-міністру польскае ўлады» Мікалайчыку, які хацеў паехаць у ЗША, каб «пабачыцца з прэзыдэнтам Рузвэльтам», адмовілі ў выдачы амэрыканскае візы на выезд.

Мілітарная сытуацыя Нямеччыны

Пад якімі характэрнымі рыскамі працуе сучаснае нямецкае Кіраўніцтва вайны? Бясзумліўна яно стаіць пад агульным знакам як найдалей падуманае паўстрымлівасьці. Ад паўгоду ўжо ўстрымлівае Нямеччына найбольшую афэнзыву ворага на ўсходзе, ня страціўшы пры гэтым ані хвіліны супакою і раўнавагі. Адначасна Нямеччына змагла ў паўдзённай Італіі з надта невялікімі сіламі англа-амэрыканскую афэнзыву, пераменіць на «смаўжовую афэнзыву». Аднак і тут не лапушчана нічога, што было неабходным, а зрабілася ўсё, каб англа-амэрыканцам нанесьці самыя балючыя страты. Пры гэтым значная частка нямецкае арміі трымаецца ў рэзэрве. З гэтага ўсяго паўстае пытаньне, якое пятно выціснула дасюль на сытуацыю Нямеччыны гэтая стратэгія паўстрымлівасьці, якія карысьці з гэтага спадзяецца асягнуць Нямеччына і як гэтым самым утворацца суадносіны сілаў на будучае змаганьне.

СТРАТЭГІЯ ВЫЙГРЫШУ ЧАСУ

Ведамы нямецкі спэцыяліст па справах вайсковых гэн. Діттмар у аднэй із гутарак з замежнымі журналістамі коратка заявіў, што сяньня мілітарная сытуацыя Нямеччыны бязсумліўна зьяўляецца болей карыснай чымся гэта было ў кастрычніку мінулага году. Нмецкая стратэгія, якая мела на мэце выйгрыш часу выразна ўзьдзейнічала на агульную сытуацыю.

Стратэгія выйгрышу часу ў гэтым праяўляецца, што па пэўных прычынах чакаецца на зусім пэўную разьвязку.

Нямеччына ў сваёй ваеннай падрыхтоўцы глядзіць далёка і дзеля гэтае разьвязкі мае і людзей і матар'ялу ў вялікім маштабе.

ПРАБЛЕМА РЭЗЭРВАЎ

Калі-б сяньня нехта паставіў асабліва важнае пытаньне рэзэрваў, дык пакажэцца, што якраз нямецкая стратэгія найбольшае паўстрымлівасьці і ашчаднасьці пры выкарыстаньні людзей і матар'ялаў, сяньня мае на час сьпелыя плады. Нямецкія рэзэрвы, — казаў ген. Дзітмар: — зьяўляюцца сяньня рэлятыўна (ўзглядна) большымі чымся рэзэрвы бальшавіцкія, якія пры іхных натугах каб дасягнуць вырашэньня становішча, кідаючы ўвесь час у бой вялікія масы, вычарпалі людзей ня толькі старэйшага веку, але і малодшага. Характэрным зьяўляецца абніжаная якасная вартасьць бальшавіцкае пяхоты. Хаця маюцца яшчэ і надалей вялікія дзікія масы, якія бальшавікі кідаюць у бой, аднак, няма ніякага сумліву, што ступень іхнай вайсковае падрыхтоўкі, як і баёвай спраўнасьці, куды ніжэйшы чым гэта было ўсяго паўгоду таму назад.

БАЛЬШАВІЦКІЯ СТРАТЫ

Тады, калі бальшавікі ў сваёй тактыцы тварэньня зьменных пунктаў цяжкасьці праводзяць гэта з надта вялікім накладам жывой сілы і матар'ялу, немцы абмяжоўваюцца толькі да гэтага, каб пры надта невялікім узмацненьні загароджанага адрэзку фронту толькі нанава апанаваць сытуацыю. Усюды зьяўляецца характэрным, што гэтае невялікае ўзмацненьне агульна ёсьць дастатковым, каб спачатку загрожаную сытуацыю апанаваць і зноўжа перабраць ініцыятыву ў нямецкія рукі.

Бальшавіцкія страты паводле прыблізных падлічэньняў ад пачатку афэнзывы ад 5-га ліпеня да канца 1943 г. складаюць 3 000 000 людзьмі. Не бярэцца тут пад увагу надта вялікі працэнт паўшых на савецкай старане, які таксама трэба далічыць, бо бальшавіцкае ваеннае камандваньне ў безнадзейных сытуацыях прымушае сваіх жаўнераў да бою. Нямецкія страты пры зацятых баёх адносна малыя, і яны ёсьць ніжэйшымі ад сярэдніх чымся гэта выкулькавала Нямецкае Галоўнае Камандваньне. Калі ідзе пра бальшавіцкія страты, дык паводле скантраляваных дадзеных з савецкае стараны яны пераносяць франтавыя папаўненьні.

ЗАРЫЛІСЯ Ў ПЯСКУ

Іншай характэрнай рыскаю мілітарнае сытуацыі Нямеччыны на ўсходзе зьяўляецца факт, што ўсе дасюлешнія савецкія афэнзывы, праведзеныя з надта вялікім накладам жывой сілы і ваеннага матар'ялу, надта хутка зарыліся ў пяску. Бальшавіцкая тактыка тварэньня новых пунктаў цяжкасьці раз на адным, другі раз ізноў-жа на іншым адрыэзку фронту праўда, дазволіла ў самым пачатку ўсюды ім пайсьці наперад, аднак заўсёды нямецкія аддзелы, дзякуючы хуткай ператасоўцы сваіх сілаў, усе натугі ворага пасьпяхова паралізавалі. Ні ў адным месцы не ўдалося бальшавікам асягнуць большае апэрацыйнае праломкі ці акружэньня. Гібкія рухі нямецкіх аддзелаў, папросту стапняваньне фронту ў вышэйшым стылі, аказаліся выняткова скуткоўнымі сродкамі, каб стрымаць наймацнейшыя ўдары бальшавікоў.

Гэткім чынам, нямецкая стратэгія адвароту ў цэласьці, як і нямацкая тактыка ў паасобных абаронных баёх, на ўсходзе, апраўдалася на цэлай лініі і дала Нвмеччыне шмат вартасных сродкаў і магчымасьцяў да будучых баёў.

На спатканьне інвазыі ворага ў Эўропе Нямеччына мае паважна падрыхтаваную колькасьць войска, якое мераючы людзкой масай і ваенным матар'ялам будзе дастатковай сілай. Калі толькі некалі-б заснавала патрэба ўзмоцніць гэтыя рэзэрвовыя аддзелы, станецца гэта бяз аслабленьня на фронце.

НА ЦІХІМ АКІЯНЕ

Як падае прэса за апошнія дні, ужо ад даўжэйшага часу трываюць зацятыя баі ля Маршальскіх выспаў. Паведамленьне з Токіё ад 7. 2. падае аб затапленьні аднаго варожага крэйцэра. Гэтаксама падае аб састрэленьні 92 самалётаў, якія ў дні 3 і 4 лютага наляталі на Рабаўль.

Л. РАДЗІМІЧ:

ЧАБОР

(Апавяданьне)

Чалавека можна абнізіць нагэтулькі, што ён звыкнецца із сваім станам, згорбіцца, скамянее, шточасіны гатовы будзе прыняць найцяжэйшыя ўдары лёсу. Але чалавека нельга зрабіць машынаю, аўтаматам: у глыбіні ягонае душы заўсёды будзе тлець пачуцьцё супраціву, якое можа бяз дай прычыны разгарэцца зыркім полымем. Не загасіць тады яго ніякім катам думкі чалавечае: шуганець яно пад самыя хмары, пакажа дарогу да шчасьця і праўды.

. . . .

1940 год. Восень. Дрымучая паўночная тайга. На расьцярэбленай прагаліне разьмешчаныя баракі. У іх начуюць зьняволеныя, сасланыя сюды з усіх канцоў краю. Удзень — ад сьвітаньня да познага вечару — яны працуюць у лесе, не разгінаючы сьпіны.

Глухое імглістае сьвітаньне. З баракаў выходзяць, як сьцені, людзі. Імжыць дождж, прабіраючы іх да касьцей. Азызла, холадна. Па топкай дарозе трэба брысьці ў тайгу, пілаваць аж да адзервяненьня рук тоўстыя дрэвы, каб пазьней, па саннай дарозе, сьцягнуць бярвеньне на сабе да ракі, а ўвесну сплавіць іх кудысьці ўніз, туды, дзе будуецца «соцгорад». Там некалі будуць жыць здаровыя, загарэлыя дзяцюкі, пульхныя і крамяныя дзяўчаты, а тут, на месцы «загатоўкі» будаўлянага матар'ялу для «соцгораду», будуць ляжаць косьці дрывасекаў...

Нізкае, над самымі верхавінамі дрэў, неба. Дождж. Людзі ўздрыгваюць, паціскаюцца. Постаці іхныя згорбленыя, твары завойстраныя, зямлістыя. Шмат хто кульгае. На нагах у іх — лапці або анучы, завязаныя аборамі. Калі яны ступаюць, абапал дарогі ляцяць пырскі грязі, ад якіх грэбліва староняцца вартавыя.

Нудна, павосенску, стогне тайга. Колькі год угрызаюцца ў яе катаржнікі, а яна ўсё шуміць і шуміць, не зважаючы на іхныя турботы. Ад іхнае пякельнае працы і знаку ня відаць на ёй: глухая, дрымучая, бясконцая, яна чакае ў свае нетры шмат будучых пакаленьняў. Усім яна дасьць дом і дамавіну, усіх прыгалубіць і супакоіць. Дываны ёйных імхоў служаць за пасьцель багна і дрыгва балотаў — за калыску. Як крывасмок які, хапае яна людзей ува ўсіх кутков краю, цягне, быццам магніт той, у свае неабдымныя прасторы, каб выцягнуць з іх жылы і поджылкі. А дзеля чаго, навошта? Яна і сама ня ведае. Так было спакон вякоў, так будзе...

Мерна, як нейкая вялізманая машына, крочыць шэра-зямлісты натоўп. Паперадзе, крайні зьлева, ідзе Карцэвіч. Некалі ён быў за настаўніка на вёсцы, вучыў дзяцей, любіць свой край; цяпер, быццам аўтамат той, месіць сібірскую гразь, церпіць холад і голад, ня бачачы ніякага пробліску ў будучыні. Калі-б запытацца ў яго, за што ён пакутуе, ён усьміхнуўся-б і пацісну́ў плячыма. Там, за тысячы кілёмэтраў, ляжыць ягоны край, поўны красы і прывабы. Палкім, няўміручым каханьнем любіць ён той край. Але каханьне, як полымя, пякучае. Яно і абпаліла яго. Тысячы ягоных пабрацімаў засталіся там, у далёкім краі. Шмат каго з іх чакае такі-ж самы лёс. Мінуць яго толькі тыя, хто мае халодную кроў, духовую спустошанасьць або жывёльную прагнасьць да жыцьця.

Вось і дзялянка № 27 лясное дачы № 11. Натоўп прыпыніўся. Кароткая праверка, а потым зычны голас:

— На работу — разы-ы-ыдзісь!

Падзяліўшыся — ў лес. З кажнай брыгадай ідуць два вартавыя.

Карцэвіч, прыпыніўшыся ля хвоі, зірнуў угару. Стромкая, роўная, прыгожая, яна ўпіралася ў самае неба. Хутка яна з шумам і гулам паваліцца на зямлю. «От так і жыцьцё наша»... — раптам паўстала параўнаньне. Размахнуўшыся, ён ударыў сякерай па камлі. Яшчэ раз, яшчэ... Стаміўшыся, ён перадаў сякеру свайму напарніку дзядзьку Архіпу. Прысадзісты, круглаваты, ён некалі быў асілкам. «На ўсё сяло ішоў на кулачкі», — хваліўся Архіп. Цяпер ён саслабеў, зьнясілеў. Цынга з работы, ён паваліўся, не распранаючыся, на нары і заснуў. А сяньня, устаўшы, зьдзіўлена праказаў да Карцэвіча:

— Міхал, га Міхал... Што-ж гэта?

Карцэвіч глянуў у ягоны бок. Архіп стаяў ля дзьвярэй і разглядаў нешта на сваіх загрубелых далонях. Вочы ягоныя міргалі, пальцы дрыжэлі. Падыйшоўшы бліжэй, Карцэвіч пабачыў у Архіпавых руках зуб.

— О, у дзядзькі Архіпа яшчэ ўся маладасьць наперадзе! — засьмяяўся Карцэвіч: — малочныя зубы выпадаюць...

— Быў конь, ды зьезьдзіўся, — глуха праказаў Архіп. — Каб маім ворагам такая моладасьць!.. Сьмерць выбівае касою зубы — от што гэта! Не жыхар я на гэтым сьвеце. Памру, братка... Быў дуб, ды адубеў, — горка дадаў ён, уздыхнуўшы. — Ат! — раптам выгукнуў Архіп, моцна вылаяўшыся, і кінуў з усяе сілы вобземлю зуб.

Моўчкі, на нікога не пазіраючы, глыбока затаіўшы ў сэрцы крыўду, ішоў Архіп разам з усімі ў лес. Моўчкі ўзяў ад Карцэвіча сякеру і з нейкаю лютаю злосьцяй накінуўся на хвою. Быццам, яна, гэтая сібірская хвоя, была вінаватая ў ягонай долі. Гулка разносіліся ўдары ад сякеры, борздка разьляталіся ўва ўсе бакі трэскі. Аж ямкі выбіў нагамі дзядзька Архіп — так натужваўся ў рабоце. Падсекшы, колькі трэ было, пачалі пілаваць. І тут злосьць не пакінула — так шпарка цягаў ягоны напарнік пілу. Каб лепей было пілаваць, Архіп усеўся на зямлю і, ўзяўшыся за ручку пілы аберуч, шпарка цягаў яе ўзад-уперад. Хвоя калыхнулася, хруснула.

— Вымай! — крыкнуў Карцэвіч.

Але Архіп ня даў вымаць пілы і з новаю сілаю правеў ёю на дрэву колькі разоў. Хвоя трэснула, як-бы абарвалася што ў яе ў сярэдзіне, і пачала падаць. Дрывасекі, выхапіўшы пілу, адскочылі. Хваёвыя сукі чапляліся за іншыя дрэвы, трашчэлі, ламаліся, — з гулам і грукатам пракладала хвоя апошнюю дарогу сабе. Раптам яна ўперлася ў другое дрэва. Грукат сьціхнуў. Толькі патрэсквалі і лопаліся, як туга нацягнутыя вяроўкі, сукі і галіны.

— А ну, другую!.. — выгукнуў Архіп, падбегшы да другое хвоі, на якой засела першая.

— Заб'е, — перасьцярог Карцэвіч.

— Толькі і бяды! — махнуў рукою Архіп, зноў моцна вылаяўшыся.

Карцэвічу зрабілася абыякава. Абыякава тайга, гэтыя хвоі, вартавыя, пілы, сякеры, гэты нізкі, каржакаваты чалавек, які спаганяе сваю непагаслую злосьць на дрэвах. Хапелася плюнуць на ўсё і пайсьці ўглыб тайгі. «Уцяку — спакой, куля дагоніць — спакой». Увесь навакольны сьвет, нават сваё жыцьцё — абыякавыя, чужыя. «Пілаваць дык пілаваць», — мільганула ў галаве ў Карцэвіча, калі ўзяўся за ручкі пілы, каб сьпілаваць другую хвою, на якой засела першая.

Бяздум'е і абыякавасьць ува ўсёй істоце. Чуваць, як роўна ходзіць узад-уперад піла, панура шуміць дрымучая тайга, абыякавая да людзей і іхных пачуцьцяў. З ненажэрнаю лютасьцяй угрызаецца ў дрэва піла, з незагаслаю злосьцяй сочыць яе Архіп. «От так — бы ўзяў і перапілаваў увесь сьвет напал»... Перад ягонымі вачыма ўстае вёска, сям'я. «Дзе мае родныя, дзе мае дзіцяняткі? Мо і яны заходзяцца ад холаду і голаду, як і я ў тайзе? Эх, рэж піла, угрызайся ў хвою! Дзед рабіў на паноў, бацька на вайне загінуў, сам тры гады ў палоне прабыў... За што? Каб занесьці косьці на поўнач дзікім зьвяром. Вораг!.. Бульбы не завёз да тэрміну на бровар, каб яна згніла там у капцох, а потым гарэлкі нагналі з яе, каб напаіць яго, Архіпа Мацьвейчыка, саракаградуснай... А ладна-б цяпер выпіць чарку, каб боль суцішыць у зубах... Шчыміць у дзяснах, ірве... І цыбуліны днём із агнём ня знойдзеш тутака. Цыбуля, кажуць, памагае добра!»

Яшчэ не дапілавалі да палавіны, як хвоя трэснула і загула. Карцэвіч, не разгінаючыся, кінуўся ў бок. Архіп, падскочыўшы, таксама пабег. Крышачы ўсё на сваім шляху, абедзьве вялізныя хвоі гулка грох-

Над усё на сьвеце мілаваў красу і дабро

(Пасьмертны ўспамін па мастаку А. Карнею)

1-га сьнежня 1943 г. мінулі ўгодкі ад дня сьмерці мастака партрэтыстага і пейзажыстага Адварда Карнея, які быў сябрам Торнскага Беларускага Камітэту Самапомачы.

Адыход ад нас мастака і чалавека такое меры нельга прамінуць маўчаньнем і аддаць на забыцьцё. Дык-жа хочацца хоць цяпер, на ўгодкі сьмерці, даць жменю фактаў з біяграфіі і кароценькую характарыстыку мастака.

Сьвятое памяці Адвард Карней нарадзіўся 24-га кастрычніка 1890 г. у Вільні. Там і скончыў ён агульную адукацыю і школу маляваньня прафэсара Рыбакова. Вучыцца ў Акадэміі Мастацтва перашкодзіла яму сусьветная вайна і ня зусім добрыя матар'яльныя абставіны, хаця малады Адвард ужо ад раньніх гадоў паказваў вялікае замелаваньне і здольнасьці да мастацтва. Бацька аднак крытычным вокам пазіраў на сынавыя пачынаньні і раіў яму зусім іншыя, больш практычныя заняткі.

Ніводзін бацька не жадае нічога благога сваім дзецям. І тут із боку бацькі была толькі памылка, няпоўнае зразуменьне душы маладога сына. Але маці сваім сэрцам і інстынктам жанчыны згадала, зразумела, што мозаг і душу ейнага сына Бог асьвяціў іскрай таленту, і не памылілася. Ейныя добрыя чыны і пяшчотныя словы пазьней, у часіны змаганьня з усялякімі перашкодамі дадавалі сыну бадзёрасьці і лагодзілі боль ягонага сэрца, бо яно ўжо рана пазнаёмілася з пакутай. Бацькава няпрыхільнасьць да імкненьняў сына і нястача матар'яльных сродкаў можа ў кажнага адбіць ахвоту і, гэтак кажучы, духова стэрарызаваць. Але добра ведамая ўпорыстасьць, вытрываласьць і бяспрыкладная працавітасьць усіх тых, каго выдала на сьвет Беларуская Зямля.

Малады Адвард Карней не прыставаў у працы, адукаваўся сам і, хаця цяжка, але ішоў сваёй дарогай да дарагое мэты. Тымчасам з ім пазнаёміўся і зацікавіўся бліжэй ягоным талентам слаўны мастак і адначасна прафэсар факультэту прыгожага мастацтва пры ўнівэрсытэце ў Вільні Людамір Сьлендзінскі. Прафэсар заняўся ім асабіста сам і пад ягоным кіраўніцтвам, супольна з ім і працаваў мастак.

Супольная праца мастака з прафэсарам трывала да 1921 г. Ад 1921 да 1924 году мастак пісаў дэкарацыі для опэры, апэрэткі і драмы ў Вялікім Віленскім Тэатры на Пагулянцы. Ад 1924 г. ён маляваў пераважна партрэты.

У 1926 годзе мастак перажыў вельмі балючы ўдар лёсу, пахаваўшы свайго першага і найлепшага прыяцеля — Маці. Бацька ажаніўся другі раз і закончыў сваё жыцьцё ўжо ў часе цяперашняе вайны.

У 1930 годзе творы мастака былі выстаўлены на гэтак званай акруговай выстаўцы бадай ува ўсіх заходніх дзяржавах. У 1932 годзе мастак асяліўся на сталае пражываньне ў Торне і працаваў тут, як тэатральны дэкаратар, да 1934 г. Праз увесь гэты час мастак жыў у вельмі цяжкіх матар'яльных абставінах, бо тэатр тады, блізу заўсёды працаваў з дэфіцытам.

Цяжкія абставіны жыцьця, вечныя матар'яльныя нястачы, нягігіенічнае памешканьне, а наверх — сыстэматычнае перапрацоўваньне — зрабілі сваё, у 1936 годзе у мастака аб'явілася цяжкая хвароба лёгкіх.

Колькі год перад вайной і ў часе вайны мастак меў ужо ладна лепшыя абставіны жыцьця, але зьнішчаны хваробай арганізм ужо цяжка было давесьці да ладу. Сухоты ўжо разьвіліся задалёка, здавала і сэрца.

Спыніўшы працу ў тэатры, мастак пачаў ізноў маляваць партрэты, пэйзажы і рысаваць сангвінам. Ён хацеў, як і кажны, зрэшты, артысты, маляваць усё тое, што яго захапляла, што было запраўды поўнае красы, а тымчасам штодзённае жыцьцё ўціскала яго ўцесныя рамкі маляваньня на заказ. Пачуцьцё гэтага было надта цяжкім для мастака. У маляваньні пэйзажаў быў ён крыху калярыстым і імпрэсыяністым, але ў галіне партрэтаў — заўсёды суровым клясыкам.

У асабістым жыцьці сьв. памяці Карней быў простым, таварыскім, ніколі не выяўляў ніякага эгаізму. Як чалавек вельмі шырокага духовага дыяпазону, ён заўсёды жыў у бязупынным шуканьні рэчаў нязвычайных, цяжкіх, артыстычна цікавых, і пры гэтым быў вельмі працавітым. За кажную працу ён браўся з вялікім новым імпульсам. Маючы мэтрычна 52 гады, а біялёгічна яму можна было даць найвышэй 40 гадоў, так молада выглядаў ён, бо ягоны твар быў заўсёды адухоўлены нутраным агнём мілаваньня дабра і красы. Сардэчным лятуценьнем у жыцьці мастака было паехаць у замежныя старавечныя дзяржавы і там насыціць свае вочы і душу цудамі, вычараванымі старымі клясыкамі, каб гэтым артыстычным перажываньнем узбагаціць яшчэ больш сваю веду і ўяўленьне, зачэрпаць болей сілаў, нат жыцьцёвых, із крыніцы несьмяротнае, чыстае, непрамінальнае красы. Да гэтае мэты ён не дайшоў, падзяліўшы гёс мастакоў, якімалые ужо ці мала адыйшло на працягу стагодзьдзя ў падобных абставінах.

Ад часу, як захварэў на лёгкія, мастак часта казаў: «Гэтыя дрэвы, што лісьцём зялёным строяцца што-вясны — ужо не мае, і прыгожыя, чароўныя краскі-дываны красак — ужо таксама не мае...». Ён стараўся заўсёды быць вясёлым, але праз вясёласьць прабіваліся часам сумныя ноткі. Ды дарма ніколі нінавошта ён не наракаў, ня жаліўся. Бываюць людзі, якія, носячы ў сэрцы боль і тугу, умеюць яшчэ расьсяваць навакол сябе праменьне бадзёрных усьмешак і словаў. Такім быў і сьв. памяці мастак Карней. Ён вельмі мала рупіўся аб сабе, аб собскім здароўі, так шмат працуючы.

Усе свае лепшыя сілы сьв. пам. Карней на служэньне красе, мастацтву. Ягоныя творы поўныя тыпова клясычнае прасьціні суровсе павагі. Да гэтага далучаецца дасканальная назіральнасьць і магутны ў сваёй сьцісласьці рысунак. Усе яны выражаюць супакой і клясычную ўмеркаванасьць, а таксама дакладную форму і вельмі яснае мадэляваньне. Адчуваецца, што мэтаю, ідэалам мастака была клясычная прасьціня і краса. Выдатны ягоны партрэт свае маці. Які супакой і дабрыня на гэтым твары! Як добра падлавіў мастак мамэнт, калі даці з такой радаснай любасьцьцяй пазірала на яго, і здаецца, што з гэтага палатна вось-вось загучаць пяшчотныя словы — такое моцнае дзеяньне гэтага абраза, такая вялікая магія, поўнага, скончанага артызму ў мастака і ягоным каханьні да маці.

Дарма, што мастак быў хворы на сухоты, лекары казалі, што ён жыў-бы з імі яшчэ даўгія гады, калі-б ня сэрца. Сэрца закончыла працэс жыцьця, бо было ўжо надарванае. І мастак дачасна скончыў хыцьцё а другой гадзіне ўначы з 30-га лістапада на 1-га сьнежня, у часе, калі восень закончыла свае сумныя песьні аб мінулай вясьне, калі з дрэваў апала на зямлю апошняе лісьце... Адыйшоў, калі творчасьць ягоная сталася поўнай, багатай. Але не, не адыйшоў увесь, бо дух ягоны будзе жыць вечна ў творах, якія ён пакінуў па сабе.

Пахаваны мастак здаля ад свае радзімы, абставіны ваеннага часу не давалі ніякіх магчымасьцяў аддаць яго той зямлі, якая ўзгадавала гяо сваімі сокамі і абдаравала велічай таленту. Але, як скончыцца вайна дамавіна мастака павінна быць перавезеная ў ягоную так каханую Вільню. Няхай там, над ягоным магільным курганам шумяць радзімыя бярозы, гайданыя лёгкакрылым ветрам, хай мігацяць бурштыновыя зоркі, хай грэе жыватворчая цяплыня сонейкавых косаў.

Лекар сказаў: «Памёр». Людзі паўтарылі: «Памёр...». Гэтак кажуць усе цывілізаваныя народы, але эскімосы, паводля нас дзікуны, ніколі ня скажуць, што нехта памёр, а толькі заснуў. Іхнае лагодна-філёзафічнае азначэньне як нельга лепш пасуе да сьмерці нашага мастака. Сьмела можна сказаць, што ён заснуў, занурыўся ў вечны сон, бо ўва ўсей ягонай пастаці і ў рысах твару ня было ніякага змаганьня ці страху, а толькі глыбокі, усё разумеюцы ссупакой. Ён заснуў. Яго ўжо ня трывожаць ніякія адгалоскі і рыданьні нашае беднае зямлі, нашыя дробныя справы й чыны. Дух ягоны зьліўся зь вечнасьцяй і там знайшоў свой вечны, трывалы быт. Для яго ўжо не загадка тое, над чым дарэмна галовяцца цэлымі стагодзьдзямі найвыдатнейшыя філёзофы, даходзячы, толькі да аднаго выснаву: «Ignoramus et ignorabimus». Для яго ўжо адчынілася заслона гэтае містэрнае таямніцы-загадкі. Дух ягоны заўсёды вельмі багаты й творчы, — узбагаціўся найвялікшым пазнаньнем із пазнаньняў і вітае ў паднебных шляхох між раньніх і вячорных зораў... А мы ўсе яшчэ далей вытрывалыя падарожныя нашага земнага вандраваньня, і нашым людзкім сэрцам баліць гэтая вялікая страта. Тут, на зямлі, хвалі сіберныя, бурлівыя, часта так моцна й балюча білі ў човен ягонага жыцьця — там, у супакоі, у прасьветным супакоі, — жыве вечна!

Марыля Даноўская

АД НАШЫХ КАРЭСПАНДЭНТАЎ
БЕЛАРУСКАЕ ЖЫЦЬЦЁ Ў ВАРШАВЕ

Культурна-грамадзкае жыцьце сярод нашай беларускай калёніі ў Варшаве не замірае, хоць навонкі можа здаецца, што яно крыху прыціхла ды звузілася да пэўнага толькі кірунку, ведамага з свайго аўтарэклямаванага запалу...

Прыкладам, **сьвяткаваньне ўгодкаў Слуцкага Паўстаньня** — 21-га лістапада 1943 г. адбылася ўрачыста з вялікім патрыятычным уздымам, выкліканым сьвежымі геройскімі ахвярамі, што палі ад людаедзкай рукі палітычнага бандытызму. Раніцаю нятолькі ў царкве, але і ў касьцеле, адбыліся ўрачыстыя набажэнствы з палкімі прамовамі. Увечары была наладжана акадэмія з дакладам, хорам і дэклямацыямі. Акадэмію асабліва ажывіла выступленьне сьвежа ўцёкшага ад апошняй бальшавіцкай інвазыі случчаніна, даклад якога аб перажытым у савецкім «раю» некаторыя прысутныя слухалі са сьлязьмі ў вачах.

9-га студзеня 1944 г. на камітэцкай сцэне **ставілася камэдыя** У. Галубка «Суд».

23-га студзеня ў беларускай школе і інтэрнаце была **ладжана ёлка,** пасьля якое «Мікалай) раздаў падаркі дзецям. Мастацка абдуманая праз узгадаваўцаў і выкананая праграма выклікала ў прысутных дзяцей і бацькоў вельмі вясёлы і радасны настрой.

30-га студзеня на камітэцкай сцэне **ладзілася дзіцячая каляднaя імпрэза,** якая прайшла вельмі ўдала. Шматлікая, як заўсёды, публіка разыходзілася дамоў з паднятым настроем ды мацнейшай верай у сілу роднай культуры і асьветы.

Крыху толькі не ўпапад была вызначана дата гэных імпрэзаў, якіх фактычна дзеля гэтага нельга і назваць «сьвяточнымі». Куды лепш был-б, калі-б яны адбыліся своечасов, у агульным абычаёва-сьвяточным настрої. Тое самае трэба і сказаць пра моцна спозьненыя ў нашай школе, дзе 85% каталіцкіх дзяцей, калядныя канікулы, якія былі чамусьці вызначаныя ад 6-га да 20-га студзеня.

нуліся на зямлю. І ў гэты мамэнт нехта прарэзьліва крыкнуў... У Карцэвіча мароз прайшоў па сьпіне. Ён скочыў да хвояў. На зямлі, распасьцёршы рукі, ляжаў Архіп. Із роту ішла кроў. Карцэвіч схапіў яго, за плечы, прыўзьняў. Архіп яшчэ дыхаў. Цяжка, як замораны конь, ён удыхаў у сябе паветра, і кроў булькала ў ягоным горле. Карцэвіч трымаў ягоную галаву на сваіх каленах і выціраў кроў хусьцінкай. Архіп пачаў дыхаць часьцей. Раптам цела ягонае напружылася, ён расплюшчыў вочы, дзіка павёў імі навакол і нешта загаварыў. Карцэвіч не разабраў ягоных слоў. Потым Архіпава цела абвяла, галава зрабілася цяжэйшай. Архіпа нястала.

Усё гэта адбылося ў адну хвіліну. Карцевіч не пасьпеў апамятацца. Апаламанелы, ён сядзеў у нейкай нязручнай позе ля Архіпавага цела і трымаў ягоную галаву на сваіх каленах. У галаве ў яго стаяў туман. Рабіў ён усё мэханічна, як у няпрытомнасьці. На зямлі ляжаў нежывы чалавек, ля яго сядзеў застыглы чалавек. Із гэтае застыгласьці вывёў яго прарэзьлівы сьвіст, а потым вокліч вартавога:

— Устаць!

Карцэвіч мэханічна ўстаў.

— Напра-а-а, арш! — скамандаваў вартавы.

Карцэвіч падумаў крыху і пайшоў, як здавалася яму, направа.

— Напра-ва-а, арш! — зычна выгукнуў вартавы.

Карцэвіч, жадаючы паправіцца, пайшоў у другі бок.

— Напра-а-а, арш! — нема выкрыкнуў вартавы.

Карцэвіч спыніўся. Ён спыніўся якраз каля пня той хвоі, якую яны з Архіпам калядзе сьпілавалі. Тут-жа ляжалі сякеры і дзьве пілы. «Чаму дзьве пілы? — падумалася Карцэвічу. — У нас-жа адна была... адна піла», — паўтарыў сабе Карцэвіч, ніяк не дадумаўшыся, што піла магла паламацца, калі падала хвоя. «Дзьве пілы... адна піла»... — таўклося ў ягонай галаве, а ўвушшу зьвінела і гуло нешта чужое, далёкае. На сэрцы было холадна, абыякава.

Разгневаны вартавы падбег да Карцэвіча і ўдарыў прыкладам па галаве. Вартавы, паводле закону, павінен быў весьці ссыльнага, затрыманага на месцы злачынства, да начальніка, а ссыльны пачаў ўпірацца. Ён, зноў-жа паводле закону, меў права нават страляць у ссыльнага. Вартавы гэтага не зрабіў. Ён ужыў прымусовую сілу. Ссыльны ўпаў. Вартавы з чыстым сумленьнем выканаў свой сьвяшчэнны абавязак. Пакінуўшы ля ссыльнага свайго заступніка, ён пайшоў да начальніка.

Туман у Міхасёвай галаве расьсеяўся. Навакол зрабілася ясна і прыгожа. Тонкія камлі соснаў залітыя сонцам. Яны, як мядзяныя. Барвовыя водблескі граюць на іх, дзіўна зьмяняючы лес. Сосны — як калёны. Карцэвіч стаіць на ўзгорку, зарослым верасам, і глядзіць на захад. Неба ўсё ў вагні. Палаюць хмары, быццам падпаленыя чыёйсьці рукой. Гэта тыя самыя болакі на краю зямлі, за якія бабы хаваюць пранікі. Дайсьці-б да іх — і можна трапіць на неба. А на небе, высока над грэшнаю зямлёю, іншыя законы і звычаі:

Там ня трэба ні шчасьця, ні ласкі,
Там няма ні нуды, ні клапот.
Ты — царэвіч цудоўнае казкі,
Гэта хмара — дыван-самалёт!

Карцэвіч прачынаецца. Ён із зьдзіўленьнем бачыць сябе на зямлі. Трэба ўстаць, нешта зрабіць, нешта сказаць. Ах нестае змогі. Так хораша ляжаць на зямлі. Трава перад вачыма... І пах... Што гэта за пах? У памяці паўстае зыркі летні дзень, стромы бераг Дняпра, шырокі прастор лугоў, дубы на лугох... Дубы, як асілкі, уздымаюцца адзінотна на лугох, а паміж іх цячэ Дняпро — шырокі, сіні, чысты Дняпро-Славуціч. Побач з імі яна, ягоная будучая жонка. Тады ён ня ведаў, што пабярэцца з ёю; знаёмству іхнаму было месяцы два-тры; ён прыехаў у ціхі паветавы гарадок, каб пабачыцца з ёю. Ён сустрэў яе на вуліцы. Як яна зьдзівілася і спалохалася! Гэтая часіна застанецца ў яго на ўсё жыцьцё. Ейны позірк, даўгія вейкі, шчасьлівая ўсьмешка на вуснах, і радасьць, і спалох. Ад гэтае часіны іхнае знаёмства сталася нечым большым. Яны хадзілі па ваколіцах гарадка, па лясох і палёх, доўга гутарылі, часьцей маўчалі. От яны сядзяць на стромым беразе Дняпра. Блакітная далячынь прад імі. Сіняя рака плыве на паўдня. Ласкавае сонца апаўдні. Іхная блізіня перамешаная пахамі чагось водарнага, хмельнага. Што гэта пахне так востра, аж круціцца галава? Ад аднаго ўспаміну заходзіцца сэрца. Высокі бераг, кусты на ім, пах... пах чабору!.. Так, гэта чабор кружыць галаву; гэта ён уліў у сэрца радацьць і дужасьць; гэта ён, пахуча-душмяны чабор, аднавіў, як жывую радзіму — зялёную, баравую, жытнюю Беларусь.

Як зачараваны, Карцэвіч углядаецца ў дарагія сэрцу краявіды, поўныя нявыказнае тугі і хараства. Раўчук бяжыць па камянчыках, а над ім зьвесілі шаты маліны, каліны, ажыньнік. Бор шуміць спрадвечную песьню, і сэрца замірае ад ягонага шуму. Сяляне, пабліскваючы косамі, ідуць на касавіцу. Жнеі, вяртаючыся з поля, пяюць тужлівую песьню. Хлопцы едуць на начлег... Сьпякота; авечкі зьбіліся пад ёлкі; Міхась прыпаў да крынічкі і п'е сьцюдзёную ваду...

Карцэвіч углядаецца ў родныя абразы і адчувае, як цела ягонае поўніцца сілай, дужасьцяй, імкліваю прагнасьцяй да жыцьця і змаганьня. Якія-б ні былі пакуты, яны яму ня страшныя: ён, як старавечны гэрой Антэй, моцна стаіць на зямлі, і нікому не адарваць яго ад яе. Вусны Карцэвіча міжвольна шэпчуць:

О, Беларусь, мая шыпшына,
Зялёны ліст, чырвоны цьвет!..
У ветры дзікім не загінеш,
Чарнабыльлём не зарасьцеш!..

Усёю істотаю, усёю сваёю духоваю існасьцю ён зварачаецца, як да маці, да свае Бацькаўшчыны, да ейных людзей, сваіх кроўных суродзічаў:

«З табою, Беларусь, буду ісьці побач, прыйму тваё гора і пакуты; з табою, Беларусь, выйду на лепшую дарогу жыцьця! Вышэй галаву, браты! Цьвярдзей крок, любыя!»

Туман расьсеяўся, усё зрабілася ясна і проста. Карцэвіч расплюшчыў вочы. Насупраць сядзеў, паклаўшы нага на нагу, вартавы. Каля дрэва стаяла стрэльба. Вартавы быў абыякавы. Ён, здавалася, дрымаў. Карцэвіч насьцярожыўся. Рукі яго задрыжалі. Як спружыновы, ён падскочыў, хапіў стрэльбу і кінуўся ў тайгу. Вартавы стрэліў із нагану. Карцэвіч схіліўся за дрэва, ляснуў замком, прыцэліўся і спусьціў курок. Вартавы прысеў на зямлю. Здалёк данесьліся сьвісткі, крыкі, стрэлы. Ня ўслухоўваючыся, Карцэвіч бег па тайзе, моцна трымаючы ў руках стрэльбу. Крыкі аддаляліся, слабелі. Тайга прыймала ў свае суровыя абдымкі ўцекача, які перастаў быць абыякавым.

. . . .

За свой кароткі век я бачыў шмат крыўды і пакуты людзкой. Я бачыў, як здаровыя мужчыны за месяц рабіліся падобнымі да сьценяў: рукі і ногі ў іх апухалі, твары сінелі, і яны паміралі з голаду. Я бачыў, як застрэлілі маладога зьнясіленага дзяцюка за тое, што ён хістаўся, калі нёс насілы із цэглаю. Я бачыў, як маці закрывала сабою дзіця, баронячы яго ад куляў.

Міжволі паўставала думка:

Людзі часьцей за ўсё із пакораю ставяцца да сілы. Яна выклікае ў іх жах і паралiжуе дзейнасьць.

Але разам із тым я бачу тысячы іншых фактаў, іншых учынкаў людзкіх. Гэтыя факты і ўчынкі абуджаюць другую думку — дзейную, крылатую.

Чалавека можна абнізіць нагэтулькі, што ён звыкнецца із сваім станам, згорбіцца, скамянее, штохвіліны будзе гатовы прыняць найцяжэйшыя ўдары лёсу. Але чалавека нельга зрабіць машынаю, аўтаматам: у глыбіні ягонае душы заўсёды будзе тлець пачуцьцё супраціву, якое можа бяз дай прычыны разгарэцца зыркім полымем. Не загасіць тады яго ніякім катам думкі чалавечае: шуганець яно пад самыя хмары, асьвеціць аблітую крывёю зямлю, пакажа дарогу да шчасьця і праўды.

„Зь цярпеньнем...“

(Пашыраны адказ аўтару прысланых у рэдакцыю вершаў Д. Пучынскаму. Раім уважна прачытаць гэты адказ усім маладым аўтарам, якія пробуюць свае сілы ў пісаньні вершаў).

Трэба з сталі каваць, гартаваць
гібкі верш,
Абрабіць яго трэба з цярпеньнем...
М. Багдановіч.

Із прысланых самімі вершаў мог быць надрукаваны толькі адзін — «На радзіме» — і той з папраўкамі.

Раім самім кажны раз, напісаўшы верш, перш за ўсё прадумаць яго добра самому і пракрытыкаваць.

Скажам, першы верш із прысланых — «Месяц», дзе самі пішаце:

Вось падняўся ён высока
І над рэчкаю вісіць,
Што ў нязнаны край, далёка
Свае воды ціха мчыць.

Ці не занадта агульна, бледна гэта сказана? Ці ня пісалася ўжо падобна кім-небудзь перад Вамі? Ці надаюцца да такіх вершаў складаныя сказы з гэтым «што»?

І далей: ці можна сказаць пабеларуску «украшаеш» (у нас ёсьць «аздабляць», «харашыць», нават — «упрыгажаць», але «украшать» — парасейску)? Ці добра рыфмаваць «сабою-табою» (так званыя «граматычныя рыфмы»: рыфмуюцца аднолькавыя граматычныя формы, канчаткі; іх вельмі лёгка падбіраць, і таму яны ўважаюцца за бязвартасныя, «танныя»). Нарэшце, ці закончаны верш, калі ён канчаецца так:

Гэй ты, месяц, летні месяц!
Ты ўкрашаеш ноч сабой;
На гарэ, раз, помню, ў лесе
Любаваўся я табой!

Тут толькі і павінны былі-б пачынацца ўспаміны пра той «раз», які, мусіць, нечым ды запаў у памяць саміх.

Таксама наступны верш — «Ратай». Ці варта зноў апяваць «мужыка-бедака» так, як ён ужо безьліч разоў апяяны, асабліва ў паэтаў — «нашаніўцаў»?

У лапцях ён, абарваны
Идзе спацелы за плугом
І памахвае звычайна
На худобу бізуном.

Ізноў-жа, ці на месцы тут слова «звычайна» — як гэта «памахвае звычайна», чаму «звычайна»? Калі яно тут «для рыфмы» — дык ці добра гучыць нават як рыфма да слова «абарваны», ці не замінае гэтаму гучаньню «й», якога няма ў «абарваны»? «Плугом — бізуном» — ізноў «граматычная» (рыфмуюцца толькі канчаткі аднаго і таго склону — **ом**), лёгкая, «танная» рыфма.

Цяпер прасачэце рух свайго героя — «Ратая». Тут ён «ідзе спацелы за плугом», далей — «сваю худобу каля гаю затрымаў і на пустку сваю глебу пазіраці з сумам стаў», а яшчэ далей — «зноў **устаў** і **пайшоў** за сваёй карай» — чаму «ўстаў»? Дзе відаць, што сядзеў?

Ізноў — рыфмы: «затрымаў — стаў — найгоршы, найтаньнейшы від «граматычнае» рыфмы — дзеяслоўная рыфма (рыфмуюцца адны аднолькавыя дзеяслоўныя канчаткі). Такіх рыфмаў за часіну можна назьбіраць безьліч, і самі і карысаецеся гэтай лёгкасьцю, сыплючы такімі рыфмамі (у папярэднім вершы «Месяц» — «вісіць — мчыць», у гэтым вершы «Ратай» — «зрывае — шагае», «устаў — марнаваў», «заараць» — жабраваць», у наступных вершах — «падымаць — успамінаць», «плыла — выла», «заплятаць —сьпяваць», «стаіць — ляжыць», «прабіраўся — гайдаўся», «спаць — гуляць», «ляжаць — талкаваць», «стаяць — ляцяць», «заглядае — дакучае», «ляціць — сядзіць», «хістаецца — заліваецца», «дрыжыць — сядзіць»; усей гэтай кучы рыфмаў — папраўдзе, грош цана). Рыфма «трэба — хлеба» занадта часта ўжывалася іншымі, а таму таксама «танная». А ці добра гучыць рыфма «бязустанку — сярмяжку», ці не замала гукаў тут рыфмуецца, ці ня псуе гучаньне асабліва рознасьць зычных н — ж? А што да рыфмы «худобу — глебу», дзе пад націскам розныя галосныя (о — е), дык із такімі рыфмамі трэба быць асабліва асьцярожным. Яны называюцца «дысанансамі», ужываюцца паэтамі рэдка і ўжываць іх можа мець сэнс адно тады, калі яны суправаджаюць нейкі таксама «дысананс» — разлад, супярэчнасьць у самым зьмесьце выказванага ў словах ці радкох, або ў настроі паэты.

Ізноў — ці не зацяжкі сказ: «І мужыцкую сярмяжку, што ўся ў латах, ён зрываў»? Ці пабеларуску гэта «сільный» (калі-б нават і напісаць яго правільна — «сільны»; у нас ёсьць толькі «моцны», «дужы»), «шагае» (ідзе, сягае, ступае, крочыць нават)? Ці правільна наагул «вытрыў» заміж «выцер»?

А ў наступным вершы самі пішаце:

Гэй, хутчэй на стол літроўку,
Мае мілыя сябры!
Ў тым куточку мілым зноўку
Загуляем да зары.

Ці варта паэтызаваць гэтую «літроўку» — пэўна-ж, гарэлкі ці нат якое сівухі самагонкі, асабліва цяпер, калі так шмат дабра марнуюць на яе па беларускіх вёсках? Дый наагул гарэлка ніколі да дабра не даводзіла, а нашаму народу рабіла адно зло. І «літроўка» ніколі ня была прадметам паэзіі ды да гэтага зусім не надаецца. Ці-ж апраўданьне гэтаму:

Што так жыць, калі ня відзець
Вечна радасьці жывой!
Што так жыць, калі ня выпіць
З другам чаркі залатой!

Хіба-ж «жывую», а ня штучную толькі і часовую «радасьць» дае гарэлка? І ці няма іншых прыемнасьцяў у жыцьці «з другам» (пэўна-ж пабеларуску — сябрам, прыцелем, тайкам), апрача як «выпіць» (ды калі і выпіць — дык ці «літроўку»?). Ізноў-жа, ці пабеларуску гэта «станканы» (шклянкі), «дней» (дзён)? Ізноў — граматычныя рыфмы («жывой — залатой»).

Далей верш «Русалка». У наступных радкох падчыркненыя тут словы ціня ўжытыя толькі для рыфмы?

Стройнае цела русалкі рачной
Лашчылі хвалі **падчас**...
Бераг высокі убачыўшы, **ўміг**
Выйшла русалка із хваль...

Чаму «цела русалкі» «лашчылі хвалі» толькі «падчас», калі яна плыла ў іх увесь час? Чаму «ўміг выйшла русалка із хвальх, што яе адгэтуль выгнала? (дый само «ўміг» ці пабеларуску? Ёсьць чыстса-беларускае «вомірг»). «Рачной — ці добры націск у гэтым слове? Пабеларуску лепш «рэчнай» (як і «ночнай», «морскай», «асноўнай», а не «начной», «марской», «аснаўной» і г. д.). Некаторыя мясьціны ў мове зусім лёгка направіць: «пабачыўшы» заміж «убачыўшы», «заглядзелася ў даль» заміж «заглядзелась у даль» (скарочаныя зваротныя дзеяслоўныя формы на «сь» заміж поўнага «ся» — ніяк не беларускія, хоць і ўжываліся часам паэтамі - нашаніўцамі; пазьнейшыя паэты зусім справядліва высьцерагаліся іх, а ў саміх — і ў гэтым вершы «азірнуўшысь», і ў наступным — «бралісь», «апынулась»). Небеларускія канчаткі — «на зямле», «у пасьцеле» заміж «на зямлі», «у пасьцелі».

Апошнія радкі:

І паплыла ў даль з вадой к дубняку,
Што рос ля той-жа ракі...

Ізноў ці не зацяжкі складаны сказ, ізноў тое самае «што» дый лішняя ў паэзіі празаічная, тапаграфічная дакладнасьць азначэньня месца — «рос ля той-жа ракі».

У вершы «Пад дубам» такая штрафа:

Прад намі на возеры сінім рыбак
Удаль на чаўне прабіраўся
Між хваляў кіпучых, а з карканьнем грак
Над ім у паветры гайдаўся...

Ізноў, ці ня рыфма «рыбак — грак» спрычыніла тут такое спалучэньне вобразаў, якое можа толькі выклікаць усьмешку?

Тое самае і апошнія штрофы:

Ад сэрцайкаў шчыра у мілы той міг
Ляцелі натхненныя слоўкі
Што мы, дарагая, з табой удваіх
Гарэлі і бралісь за рукі.
А потым, ня помню. Як, мілая, Ты
Ў вабдымках маіх апынулась,
І сколькі разоў цалаваў я тады,
Пытаць трэба хіба ў анёла.

Тут ужо з усьмешкі можа цэлы сьмех выйсьці, асабліва каля гэтага «анёла», які тут павінен выконваць працу статыстыка вашых пацалункаў. Ізноў-жа рыфмы — «дысанансы» («слоўкі — рукі», «апынулась — анёла» (тут ужо зусім не на месцы, бо ніякага разладу — дысанансу ні ў зьмесце, ні ў настроі тут не павінна быць (ёсьць, праўда, «дысанас» паміж тым, што думаў аўтар выказаць, і тым, як гэта ў яго выказалася...).

Ізноў — мова: «вячэрняй», калі пабеларуску лепш «вячорнай», а ня «сьціхая» зусім пабеларуску нельга, можна толькі «ня сьціхаючы».

У наступным вершы ў радкох:

Ня знаю я, дзе я пamру,
Ня знаю я, дзе лягу спаць
На доўгі — доўгі час — пару
Ня знаю, сколькі йшчэ гуляць —

Адна і тая думка выказваецца ў трох Формах, але так, што кажная наступная форма не ўзмацняе, а толькі паслабляе яе. Думка вельмі паважная, думка аб сьмерці, разьвязваецца так прымітыўна, фактычна нават ніяк не разьвязваецца, бо верш і канчаецца паўтарэньнем таго самага:

І мне ў зямле сырой ляжаць,
І я сыйду із сьвету ў цьму!
Хоць страх аб гэтым талкаваць,
Але-ш я шлюб з зямлёй вазьму.

Як не на месцы нават пры такой прымітыўнасьці, слова «талкаваць»! Ізноў — мова: пабеларуску «колькі», а ня «сколькі», ізноў няправільны склонавы канчатак — «у зямле» заміж «у зямлі». Слова «сьвет» ужыта не ў беларускім сэнсе, «цьме» у нас проціпастаўляецца «сьвятло», а ня «сьвет», як у расейцаў (нашае «сьвет» у расейцаў «мір»). Няма пабеларуску слова «нет», якое самі ўжываеце і ў гэтым і ў іншых вершах, ёсьць толькі «няма».

Верш «Восень» — зусім як сьпісаны з якога паэта-нашаніўца. Памер ягоны — такі нудны трохстопны харэй, які так прыеўся ўжо ў нашаніўскай паэзіі. Вазьмеце хоцьбы штрофку:

Белыя бярозы
Свой скідаюць ўбор,
Толькі злых марозаў
Не баіцца бор...

ў граматычна недапушчальна, а ў паэзіі асабліва — «ў» на зычным («скідаюць ўбор»).

А што выходзіць у саміх у вапошнім вершы:

Прадаў жыдом я козачку
І грошы ўсе на водачку
Пусьціў, а у машоначке
Ні грошыка Матроначке
Я не вязу, ой, гора мне:

Весткі з бацькаўшчыны

МЕНСК

ДЗЕЦІ У ГЭНЭРАЛЬНАГА КАМІСАРА

Грамадка дзяцей, згуртаваных каля Менскае чыгуначнае царквы наведала 8-га студзеня, на другі дзень праваслаўных Калядаў Гэнэральнага Камісара Беларусі, каб перадаць яму свае калядныя пажаданьні. Ад шчырае душы сьпявалі звонкія дзіцячыя галасы калядныя песьні і дэклямавалі калядныя вершыкі. Са словамі сардэчнае падзякі за апеку, выяўленую Чыгуначнай царкве перадалі яны сп. Гэнэральнаму Камісару свой сьціплы падарак і з радасьцяй, якая зьзяла з іхных вачэй, выслухалі ягоную падзяку і прынялі зноў ягоныя падаркі.

ЦЯЖКАЯ СТРАТА

Як паведамляюць з Менску, 12-га студзеня трагічна загінула ў нешчасьлівым выпадку Стэфа Лыскавец, артыстка Менскага Беларускага Гарадзкога Тэатру. Паховіны адбыліся 15-га студзеня.

Сьв. пам. Стэфа Лыскавец нарадзілася ў 1921 годзе ў вёсцы Закальнае, Любанскага раёну. Запраўдная дачка беларускае вёскі, яна, дзякуючы сваім вялікім музычным здольнасьцям і ўпартай працы над сваім, як быццам самой прыродай прызначаным для выкананьня беларускіх песьняў, голасам — хутка сталася ўлюбёнай беларускай эстраднай сьпявачкай у Менску і на правінцыі. Ня доўгім быў ейны жыцьцёвы шлях, ён толькі яшчэ пачынаўся, але сьмерць спыніла яго і ейныя песьні засталіся недасьпяванымі.

СЯБРОЎСКАЯ ЎРАЧЫСТАСЬЦЬ У СМБ

15-га студзеня ў памешканьні Кіраўнічага Штабу Саюзу Беларускай Моладзі ў Менску адбылася сяброўская калядная ўрачыстасьць, якая пачалася пры ўпрыгожанай шматкалёрнымі агеньчыкамі ялінцы, а закончылася супольнай вячэрай запрошаных гасьцей і моладзі. Пераплятаная песьнямі і прамовамі вячэра зацягнулася да позьнага вечару.

ЦІКАВЫ ДАКЛАД

18-га студзеня ў Менскім Гарадзкім Тэатры сп. Др Абрамава прачытала даклад для жанчын п. наз. «Роля жанчыны ў сям'і і грамадзтве».

У сваім дакладзе сп. Абрамава асабліва добра схарактэрызавала тую прыніжальную і абразьлівую ролю, якую бальшавікі прымушалі жанчыну адыгрываць на парцягу доўгіх год свае ўлады, дарма што бальшавіцкія агітатары крычалі на ўвесь сьвет аб жаночым вызваленьні і зраўнаньні яе ў правох з мужчынам, як аб вялікім дасягненьні. У запраўднасьці гэтае зраўнаньне выглядала так, што ад жанчыны былі адабраныя ўсе ейныя прывілеі, якімі яна карыстаецца ў усіх культурных народаў і на слабыя ейныя плечы ўскладзеныя абавязкі найцяжэйшае, найбруднейшае працы.

Пасьля дакладу для жанчын была адыграная вясёлая камэдыя Мальера «Лекар мімаволі».

БЕЛАСТОК

Новы балет

Кіраўнічка Беларускага Балету пры Беларускім Аб'еднаньні ў Беластоку сп. Ганна Бэкэр апрацоўвае новы балет асновы на творы беларускай паэтэсы К. Буйло «Кветка папараці». Балет складаецца з двух актаў.. Вельмі ўдала прадуманы мамэнт зацьвітаньня папараці. Апрача гэтага ў балеце распрацованы шырокі і паэтычны танец русалак і нацыянальныя танцы. Балетная група пад кіраўніцтвам сп. Бэкэр у хуткім часе пакажа гэты новы балет беларускаму грамадзянству Беласточчыны.

СЬВІСЛАЧ

ЗЬЕЗД НАСТАЎНІКАЎ

15-га студзеня ў Сьвіслачы адбылася першая канфэрэнцыя настаўнікаў Сьвіслацкага і Ялаўскага паветаў. На канфэрэнцыі, на якой прысутнічаў і акруговы школьны інспэктар, абмяркоўваліся справы ўзгадаваньня ў новай нацыянальнай школе. Апрача гэтага, для маладых настаўнікаў былі праведзены дзьве паказовыя лекцыі, пасьля чаго сп. Ул. Валынчык, у сувязі з гэтымі лекцыямі, выясьніў мэтадычныя пытаньні адносна навучаньня беларускае мовы ў пачатковых школах.

НЯСЬВІЖ

З БЕЛАРУСКАЕ САМАПОМАЧЫ

З ініцыятывы Беларускае Самапомачы ў Нясьвіжы 19-га і 20-га студзеня была праведзена вулічная зборка на карысьць пацярпеўшых ад вайны. Зьбірала ў горадзе дзесяць скарбонак, якія ў выніку сабралі 1164 марак.

Як Сталін і ягоны патрыярха...

... атрымалі благаславенства ад Кантэбэрыйскага арцыбіскупа

ПАПРАЎКА

У № 6 «Раніцы» па тэхнічных прычынах здарылася памылка ў зацемцы пад назовам «Як адрысаваць лісты?». **Gau Westfalen**, якая стаіць пад № 8 павінна мець № 21.

Hetym padajecca da viedama pracoŭnym biełarusam u Niamieččynie, što centrala ŭradu apiekl dla biełaruskich rabotnikaŭ pry Niamieckim Pracoŭnym Froncie pieramianiła svoj dasiulašni adrys. Ciapierašni adrys hetaki: Weissruthenische Reichsverbindungsstelle beim Amt für Arbeitseinsatz DAF

Berlin N 54, Linienstrasse 83-85

3 pavierch 42 pakoj
Telefon: 425681, Aparat 24

Hauptschriftleiter und für den Inhalt verantwortlich: Stanislaŭ **Hrynkiewitsch**, Berlin NW 87, Agricolastr. 17 (Gartenhaus). — Druck: Gebr. Radetzki. Berlin SW 68, Friedrichstr. 16.

Važna dla biełarusoŭ, pražyvajučych u Niamieččynie

Biełaruskaje Pradstaŭnictva ŭ Niamieččynie pieraniasło svaju kancylaryju na druhoje pamieskańnie pad adrysam:

Weissruthenische Vertrauensstelle in Deutschland

Berlin NW 21, Bochumer Straße 9.

Telefon 392417.

Dajezd haradzkim ciahnikom S-Bahn da stancyi Bellevue albo Tiergarten; tranvajami Nr. 5, 6, 12, 13, 21, 44, 75, i 177 da astanoŭki „Rathaus Tiergarten“.

Kiraŭnik Pradstaŭnictva.